

OZNANILNE KNJIGE ŽUPNIJ V 19. STOLETJU NA OBMOČJU JUGOVZHODNE KOROŠKE

Vinko Skitek

Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor
vinko.skitek@gmail.com

DOI:10.4312/Obdobja.37.55-63

V prispevku so predstavljene oznanilne knjige iz 19. stoletja, ki so nastale pri poslovanju župnij v dekanijah Pliberk in Dravograd. Ko se je v 19. stoletju začela prebujati slovenska narodna zavest na Koroškem, so bile poleg pridig prav oznanilne knjige pripomoček duhovnikov za razširjanje slovenske besede med prebivalstvom. Poleg svetih maš in drugih bogoslužnih opravil najdemo v njih tudi sporočila, povezana s cepljenji prebivalstva, izgubljenimi predmeti in naravnimi nesrečami, seznanjajo pa tudi s podatki o rojstnih dnevih in godovih avstrijskih cesarjev ipd.

Koroška, Mežiška dolina, Pliberk, Dravograd, oznanilne knjige

In the article, 19th century parish announcement books from Bleiburg and Dravograd deaneries are presented. When the national consciousness started to increase in Carinthia in the 19th century, the parish announcement books were, in addition to the sermons, used by priests to spread the Slovene word among the population. In addition to holy masses and other liturgical tasks, the parish announcement books also contain messages relating to the vaccination of the population, lost items, natural disasters, information about the birthdays and name days of Austrian Emperors, and so on.

Carinthia, Meža Valley, Pliberk/Bleiburg, Dravograd, announcement book

Uvod

Ob evidentiranju in popisovanju arhivskega gradiva župnij dekanije Dravograd-Mežiška dolina se je pokazalo, da so se v župnijah večinoma ohranile oznanilne knjige iz 20. stoletja, nekaj pa jih je tudi iz 19. Vzrok, zakaj so nekatere izgubljene, je mogoče iskati v tem, da nekateri duhovniki teh knjig niso dojemali kot zgodovinski vir. Po letu 1945 je bilo veliko oznanilnih knjig tudi uničenih brez zavedanja o njihovem pomenu za lokalno zgodovino.

Postavlja se več vprašanj: kaj so oznanilne knjige, kakšna je njihova vsebina, zakaj so bile v uporabi in ali jih lahko uvrstimo med starejše medije. Predstavljen bo tudi geografski in jezikovni okvir, v katerem so oznanilne knjige nastajale in je bil zelo podoben tistemu na preostalem dvojezičnem koroškem ozemlju.

Dekaniji Pliberk in Dravograd

Ob koncu 19. stoletja se je območje skrajnega dela jugovzhodne Koroške delilo na dve dekaniji. V okvir prve s sedežem v Pliberku so spadale: mestna župnija sv. Petra

in Pavla v Pliberku/Bleiburg, župnija sv. Mihaela pri Pliberku (Šmihel)/St. Michael ob Bleiburg, kuracija¹ sv. Vida v Kasazah/Edling, župnija sv. Ožbolta v Črni, župnija sv. Florjana v Vogrčah/Rinkenberg, župnija sv. Danijela pri Pliberku, župnija sv. Jakoba v Mežici, župnija sv. Štefana v Žvabeku/Schwabegg, župnija Device Marije na Jezeru pri Guštanju (Prevalje), župnija sv. Marjete v Kotljah, kuracija sv. Urha na Strojni, kuracija sv. Jakoba v Koprivni, kuracija sv. Magdalene v Javorju in župnija sv. Egidija v trgu Guštanj. Upravni jezik župnij v dekaniji je bila slovenščina. Druga dekanija na obravnavanem območju je bila Dravograd in so jo sestavljale: proštija (v dokumentih tudi proštijaska župnija)² sv. Janeza Evangelista v Dravogradu, župnija Marijinega vnebovzeta v Labotu/Lavamünd, župnija sv. Marka v Ettendorfu, kuracija sv. Janeza Krstnika na Ojstrici, kuracija sv. Lovrenca na Št. Lovrencu, župnija sv. Martina v Libeličah, kuracija sv. Andreja v Črnečah in kuracija sv. Jakoba na Suhi. Ta dekanija je bila glede na upravni jezik dvojezična (Personalstand 1871: 33–35, 71–72), torej so duhovniki uradovali v slovenskem in nemškem jeziku. Edini izjemi sta bili župniji Labot/Lavamünd in Ettendorf, ki sta bili označeni kot župniji z nemškim uradovnim jezikom (Ortsrepertorium 1894: 95–97). Upoštevati je treba dejstvo, da je bila nemščina kot prvi deželni jezik v rabi tudi v povsem slovenskih župnijah, uporabljali so jo maloštevilni Nemci pa tudi slovenski duhovniki, ki so uradne spise (kronike, dopise, račune itn.) pogosto pisali v nemškem jeziku. Po ustnem izročilu iz Kotelj vemo, da so tamkajšnji duhovniki v 19. stoletju pisali župnijsko kroniko v nemščini, zato »da bi bolj držalo«. To potrjuje tudi arhivsko gradivo obravnavanih župnij, na podlagi katerega lahko trdimo, da se je slovenščina kot uradovni jezik v župnijah dokončno uveljavila šele po letu 1918. Drugače pa je bilo pri oznanilih, ki so jih duhovniki brali in razlagali faranom, saj so jih tudi zato že v prvi polovici 19. stoletja vsaj deloma pisali v slovenskem jeziku. Najverjetnejši razlog je, da so duhovniki želeli, da bi jih farani razumeli, zato je bilo veliko preprosteje brati slovensko pisano oznanila, kakor pa jih iz latinščine ali nemščine sproti prevajati v slovenščino.

Najstarejša oznanilna knjiga se je ohranila v župniji Sv. Danijel nad Prevaljami in je iz leta 1826. V celoti je pisana v latinščini. Sledijo oznanilne knjige za leta 1833, 1840–1861 in 1895–1902. V župnijah, ki so bile do leta 1920 del pliberške dekanije, so se ohranile še naslednje oznanilne knjige iz obdobja pred letom 1918:

- v Kotljah za obdobja 1882–1889, 1903–1907 in 1912–1917 (štiri oznanilne knjige),
- na Prevaljah za leta 1891–1918 (šest oznanilnih knjig),
- na Ravnah na Koroškem iz leta 1873 ter za obdobje 1891–1919 (sedem oznanilnih knjig),
- v Mežici za leta 1892–1896 (ena oznanilna knjiga).

1 Kuracija je okoliš, ki je spadal k določeni podružnični cerkvi. Tako je pridobila lastnega duhovnika in se odcepila od matične župnije. Kuracija je imela skoraj enake cerkvenopravne pravice (npr. vodenje matičnih knjig, redno bogoslužje) kot kanonično ustanovljene samostojne župnije. Dokler kuracija ni bila povzdignjena v samostojno župnijo, je bila še vedno vsaj formalno podrejena matični župniji (Skitek 2017: 28).

2 Proštijaska župnija je proštija s proštom brez kolegiatnega kapitlja.

V župnijah, ki so še danes v pliberški dekaniji, pa so se izpred leta 1918 ohranile oznanilne knjige:

- v Pliberku iz let 1869–1883, 1896–1898 in 1900–1918 (skupno 13 knjig),
- v Vogrčah za leta 1898–1900 in 1900–1903 (skupno dve knjigi),
- v Šmihelu pri Pliberku za leta 1885–1891, 1896–1901, 1907–1911, 1912–1914 in 1914–1918 (skupno pet oznanilnih knjig),
- v Žvabeku za leta 1865–1915 (skupno sedem knjig).³

Skromnejše je število ohranjenih oznanilnih knjig župnij z območja nekdanje dekanije Dravograd. Za župnijo Ettendorf ni ohranjena nobena oznanilna knjiga iz 19. stoletja. Edine ohranjene pa so iz poznejšega obdobja in so pisane v nemščini. Enako velja za župnije Labot, Ojstrica in Dravograd, kar pomeni, da se tam niso ohranile oznanilne knjige iz časa pred prvo svetovno vojno. V župniji Črneče so najstarejše oznanilne knjige šele iz sedemdesetih let 20. stoletja. Oznanilne knjige iz časa habsburške monarhije so se ohranile le v župnijah v Libeličah in na Suhi.⁴ Najstarejša libeliška oznanilna knjiga je iz obdobja 1860–1867, sledijo oznanilne knjige iz let 1884–1888, 1891–1900 in 1906–1910, skupno pet oznanilnih knjig. Na Suhi so ohranjene tri oznanilne knjige iz obdobja 1858–1870. Za čas do leta 1918 pa ni ohranjena nobena. Za oznanilno knjigo iz let 1858–1863 je značilno, da je pisana skoraj v celoti v latinščini, izjema so samo slovenski priimki umrlih, za katere je bila darovana sveta maša.

Značilnosti oznanilnih knjig

Oznanilne knjige so vrsta knjig, v katerih so bila zapisana oznanila, ki jih je duhovnik oznanjal vernikom pri nedeljskih svetih mašah, redkeje pa tudi ob praznikih. Včasih so jih brali pred pridigami, ki so bile pred mašo, zdaj pa se jih bere ob koncu svetih maš, tik pred sklepnim blagoslovom (Granda 2002: 97). Danes jih nadomeščajo spletna in tiskana tedenska oznanila v posameznih župnijah. Pred drugim vatikanskim koncilom pa je duhovnik za komunikacijo s farnim občestvom pogosto uporabljal oznanila. Obravnavane oznanilne knjige so po velikosti majhne, večinoma formata A6, nekatere tudi A5. Vse imajo obliko zvezkov. Pisane so na roko, najpogosteje s črnim črnilom, v enem primeru (Pliberk) pa tudi z modrim. Vsebina oznanil je kratka. Izjema so zapisi glede spovedi, večjih pregreh ali pa odmevnejših dogodkov, o katerih so se nekateri duhovniki obširneje razpisali. Tu gre omeniti libeliškega župnika Viktorja Pucherja, ki je na 17. nedeljo po binškošnih leta 1862 takole oznanil smrt škofa Slomška:

Kakor vam je morebiti že znano so 24. pretekliga mesca po Božjim nepovidljivim sklepu milostlivi Lavantinski škof Anton Martin Slomšek po kratki hudi bolezni v Marburzi vmerli; bili so še pred kratkim tudi naš vikši pastir – nevtrudljivo po očetovsko tudi za naše duš potrebe skrbeli in zaupam, de se še vsi Njih hvaležno spomnite. (AŽL Libeliče)

3 Iz navedenega obdobja se oznanilne knjige niso ohranile v župnijah Črna, Koprivna, Javorje in Strojna.

4 Župnija Suha je bila po izgubljenem koroškem plebiscitu konec leta 1920 priključena dekaniji Pliberk.

Tudi ko je bilo treba farane spodbujati k boljši udeležbi pri svetih mašah, se je potrudil z besedami:

da je vsak katoliški kristjan v nedelah pri sv. maši in pridigi pričujoč biti in sicer ne le z truplam temveč z duham, pa tudi krščanski nauk zvesto inu z aifram poslušati, mi ne bo treba po širokim opominati, da bi vsi mladi in odrašeni si prav prav prizadevali v spoznanju božjih resnic, zmiram bolj in bolj rasti; kolikor več jih boste znali toliko več boste pred Bogam velali. (AŽL Libeliče)

Jezik

Oznanilne knjige so kot zgodovinski vir dobrodošle zlasti za raziskovalce lokalne zgodovine. Tiste iz 19. stoletja pa so zaradi večje časovne oddaljenosti zanimive tudi jezikovno. Na eni strani se srečujemo s slovenskimi starinskimi izrazi, kot so *žegnan*, *žegnana meša* (sv. maša z blagoslovom), *žlahta* itn. Gledano s perspektive razvoja slovenskega jezika je več starinskih izrazov v starejših oznanilnih knjigah, še posebno tistih iz prve polovice oz. sredine 19. stoletja. V jeziku vseh oznanilnih knjig je čutiti vpliv koroškega narečja, ki se kaže predvsem v besedju (*bajtlarica*, *žlahta*, *roženkranske sestre*, *cehmoštra*, *žagmošter*) in v skladnji pri postavljanju glagolov na konec povedi. Najizraziteje se to vidi v oznanilni knjigi iz Sv. Danijela iz leta 1848, ki je še pisana v bohoričici. Tamkajšnji župnik je vizitacijo svoje župnije napovedal tako: »Sredo spomin S Schimona Juda, apost. bodo pershli gospod Tehant na visitirgo Knam, ob 7 ½ uri imate se she per zerkli snajti.« Tudi za sveto mašo je pogosto uporabljal danes že povsem opuščeno besedno zvezo *navadno opravilo* (AŽSD Danijel).

Posebno zanimive so besedne zveze, ki jih danes v koroškem narečju ni več. Šmihelski župnik je npr. 13. januarja 1888 ob oznanitvi smrti člana mrliške bratovščine (*Todtenbruderschaft*) dejal, da je bil pokojni pri »mrtvovskih brateh« (DAG Michael). Še en primer narečnega izrazoslovja prihaja iz Guštanja, to je besedna zveza »tumba – mertvaška truga«. Nanjo so ljudje pri darovanju položili darovani denar. Tega je župnik namenil za branje svetih maš v spomin vernih duš, za katere ni bilo mašnih namenov. Takšno nabirko so imeli v Guštanju na praznik vseh svetnikov (tudi vsi sveti, 1. november) in vernih duš (tudi vernih rajnih) 2. novembra (DAG Mihael).

Imena naselij so pogosto zapisovali tako, kot so jih izgovarjali, npr. Libeliška gora so pisali kot *Libelička gora*, Guštanj kot *Gutnštan*, Preški Vrh kot *Prežek verh*, Sele kot *Sile*, Leše kot *Liše*, *Briznica* za Breznico, *Strašiše* za Stražišče, *Sagradi* za Zagrad, *Solenberga/Šelenberg* za Zelen Breg itn. V nekaterih primerih, npr. na Suhi, pa so duhovniki imena nekaterih naselij zapisovali v slovenskem, drugih pa v nemškem jeziku. V župniji Suha so bila to naselja Kogelnig gora (Kogelska gora), Motschula (Močula), Wesnitza (Vesnica), Pudlach (Pudla vas), Suha in Graditsche (Gradiče) (DAG Suha).

Glede jezika v oznanilih so imeli veliko težo duhovniki, ti pa so bili različno naklonjeni slovenščini, ki se je konec 19. stoletja uveljavila kot jezik oznanil. Tudi za nedelje in praznike so duhovniki začeli uporabljati slovenska imena. Čeprav poredko, pa jih vendarle srečamo v oznanilnih knjigah: *I. sv. adventna nedela*, *Četrta nedela po*

binškoštih, 2. nedela po sv. 3. Kralih, Šterta adventna tudi kvaterna nedela itn. (AŽL Libeliče)

Vsebina oznanilnih knjig

Osrednji del oznanil je bil namenjen napovedi svetih maš in svetniških godov v prihajajočem tednu. V župniji Pliberk npr. je župnik leta 1869 na šesto nedeljo po binškoštih oznanil praznovanje farnih zavetnikov, apostolov Petra in Pavla. Na praznični dan je bila prva jutranja sveta maša darovana za tesarje, *cimpermane*, druga za tkalce in tretja spet za tesarje. Na praznik obeh apostolov je nato oznanil sveto mašo za žitno polje, ki so jo darovali v bližnji romarski cerkvi Božjega groba na Homcu. Pri svetih mašah, ki jih je duhovnik opravljal v spomin na umrlo osebo, je pri guštanjski župniji treba poudariti, da je bilo v tej župniji veliko še obstoječih zelo starih mašnih ustanov, ki so bile v veljavi 200 in več let. Takšen primer je bila mašna ustanova Ulricha Lederja iz leta 1531, ki mu je guštanjski župnik poslovenil ime v *Urh*. Njegov naslednik pa je ime Ulrich pisal enkrat v nemški, spet drugič v slovenski različici: *Ulrik* oz. *Urh* (AŽR Ravne). Različice tega imena *Udalrik*, *Ulrik*, *Urh* najdemo tudi v oznanilnih knjigah okoliških župnij in se večinoma navezujejo na svete maše v takajšnji župnijski cerkvi sv. Urha na Strojni.

Napovednikom svetih maš včasih sledijo obvestila, povezana s cerkvenimi praznovanji oz. slavlji. Župnik v Sv. Danijelu je na binškošti leta 1848 glede obhajanja telovske procesije zapisal:

Tshetertik prashnik Reshiniga telesa pranganje u Strojni, imate jeti u Strojni, ne kamdergam, in lepo u prozhesii modliti, in keder se S. Reshno Telo mim vas neshe skerbno dolipoklekniti tudi otrokam imate she doma povedet koku se imajo perprozeshio sadevlati. (AŽSD Danijel)

Čeprav je večina duhovnikov slovesnosti samo napovedala, so nekateri nekaj besed namenili tudi poučevanju vernega ljudstva, in sicer kakšno naj bo dostojno obnašanje vernikov. Prav zgornji citat je dober primer teh napotkov.

V postnem in adventnem času je bil obvezni sestavni del oznanil tudi povabilo k sveti spovedi. Duhovniki so jo oznanjali posebej za moške in ženske ter ločeno po farnih naseljih. Še zlasti so opominjali gospodarje hiš na njihovo dolžnost, da je vsak, ki je bival pod njihovo streho, šel k sveti spovedi in prišel na velikonočno spraševanje. Tam so posamezniki dobili listek, ki so ga morali prinesiti k spovedi kot nekakšen dokaz o poznavanju krščanske vere. Šmihelski župnik je farane v oznanilu z dne 13. marca 1887 opozoril, naj ne silijo v sosednji Pliberk, saj sta bila tam samo dva duhovnika, župnija pa je bila še večja kot šmihelska (AŽSD Danijel). Pri oznanjanju spovedi na tretjo postno nedeljo leta 1861 je libeliški župnik med drugim oznanil tudi spoved za ženske z okvarami sluha in motnjami pri govoru. Povabilo je zapisal v koroškem narečju: »Use ženske, naj si bode samične al omožene, ki borno in terdo slišijo al težko marnovajo.« Na nedeljo pred pepelnico leta 1863 je libeliški župnik oznanil pravila in potek spovedovanja. Opozoril je, da za tistega, ki se izmika spovedi, ta na veliko noč ne velja. Posebej je opozoril hlapce in dekle oz. *posle*, naj si priskrbijo krstne liste iz svojih župnij, da bo župnik vedel, kdo so in od kod so prišli. Enako

je veljalo za zakonce, ki so se preselili v to župnijo: »Zakaj treba je vedeti dušnim pastirju, ktere in kake ovce v svoji skerbi imajo. Ti se potem v farne bukve zapišejo. Kdor v naše bukve zapisan ne bo, naša ovčica ni.« K temu je dodal še opozorilo za vse, ki bi se iz tega norčevali: »Očitne zaničevavce ne bo samo cerkvena kazneni zadela, ampak jih bo tudi deželska gosposka krotiti pomagala.« (AŽL Libeliče)

Adventni in postni čas sta bila v 19. stoletju še tesno povezana s telesnim postom. Za besedno zvezo strogo zapovedani post imamo dva primera iz Kotelj in Libelič: koteljski župnik je takšen post imenoval *ojstro zapovedan post*, libeliški pa *terdo zapovedan post* (AŽL Libeliče; AŽK Kotlje).

Pri oznanilih so duhovniki oznanjali tudi pobiranje raznih prispevkov, kot so ofer, činž cerkvenih stolov, najemnino za zemljišča, za prizadete v nesrečah ipd. Šmihelski župnik je v nedeljo, 26. julija 1885, oznanil ofer za žrtve velikega požara, ki je takrat prizadel Grabštajn, v katerem »pogorelo je 35 pohištrev«, torej hiš (DAG Michael). Vogrški župnik je v nedeljo, 17. decembra 1899, oznanil, da se bo pobiral »činž od stolov in od živine in tudi pobiranje štanta od cerkvenega polja« (DAG Vogrče).

Ko je prišel čas pregleda in cepljenja prebivalstva proti kozam oz. osepicam, ki ju je na vsem območju opravljal pliberški zdravnik, so to seveda oznanili tudi duhovniki.

Redno v oznanilih srečujemo povabila k svetim mašam ob rojstnih dnevih in godovih cesarja Franca Jožefa. Libeliški župnik pa je na *veliko gospojnico*, 15. avgusta 1863, oznanil god cesarja Franca Jožefa in dejal:

Kakor dobri otroci za svojega očeta molimo za svojega cesarja tudi mi, naj jim Bog kralj vsih kraljev in Gospod vsih gospodov, da srečo in blagoslov za vse modre sklepe in dobre napravnika, naj bodo dolgo naš dobri cesar, mi pa njih dobri in srečni podložniki.

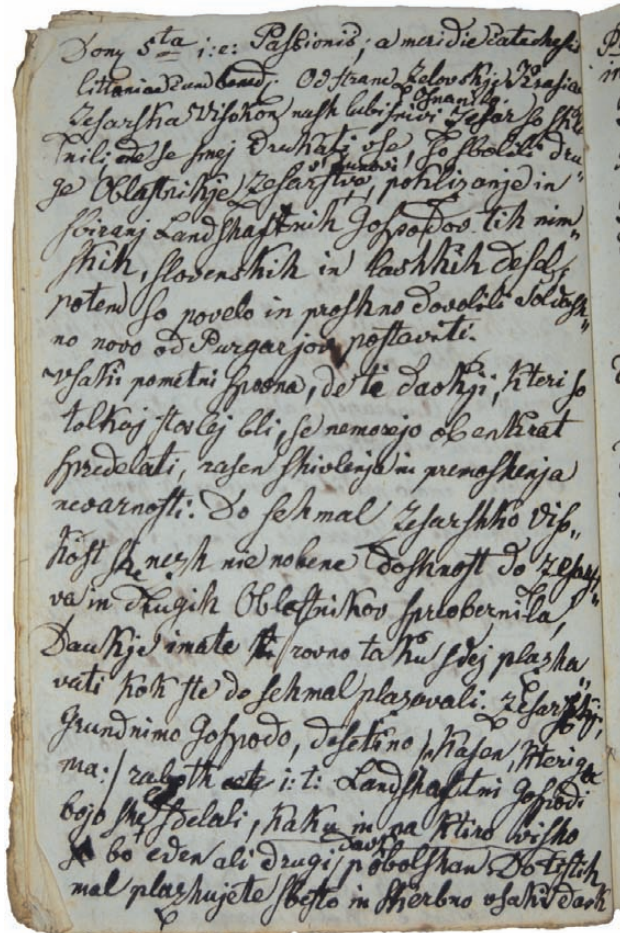
Cesarjeve osebne praznike so v vseh župnijah zaznamovali s peto jutranjo sveto mašo, po kateri so zapeli še zahvalno pesem *Te Deum*, kakor je bilo to npr. v Pliberku v ponedeljek, 18. avgusta 1873 (DAG Pliberk). Tudi v Kotljah je župnik redno označeval godove in praznike avstrijske cesarske hiše, predvsem cesarja Franca Jožefa. Na šesto nedeljo v letu 1889 je odmevalo oznanilo:

da je preteklo sredo cesarjevič princ Rudolf nagle smrti zamrl. Žalost za njim od presvitol. Cesarja, cesarice, cele cesarske hiše in vseh Avstrijskih ljudstev je ne dopovedljiva. Hočemo Boga prositi, da bi cesar starejši in cela cesarska hiša to božjo skušno in veliko zgubo vdani v voljo Božjo prenesti zamogli. (AŽK Kotlje)

Kot izraz domoljubja in skrbi za državo lahko razumemo tudi oznanilo libeliškega župnika na četrto nedeljo po binkošnih leta 1866, ko je oznanil začetek avstrijsko-italijansko-pruske vojne:

Krvava vojska se je vnela na Prusovskim in prej ko ne tudi že na Laškim. V takih nevarnostih, v katerih sta dva serdita sovražnika našo državo krivično napadla in jo celo pogubiti hočeta, je vsakega vnetega Avstrijanca sveta dolžnost koljkor mogočega svojega cesarja podpirati. (AŽL Libeliče)

Duhovniki so v oznanilih pogosto poročali o hudih naravnih nesrečah, če so prizadele bližnjo ali širšo okolico in če je bilo treba prizadetim pomagati. Župnik iz

Slika 1: Oznanična knjiga iz Sv. Danijela nad Prevaljami iz leta 1848

Sv. Danijela je na sedmo nedeljo po binkoštih leta 1848 poročal celo o krompirjevi gnilobi na Irskem:

Snano je vsim ktere velikje nadloge so bli boshje ne sapopadlive sodbe ali sklepe, Kristiani v desheli Irland pod Englendarskim Krajlo predlanskim in lani obiskani. Terde lejte ali ali slabe lejta posebno gniloba nad repizo koker njih edini shivesh, so obrodile med Kristianam teste deshele eno zhudno dragoto s ktere ali sa katero ena sploh lakota postala, sa njo so pershle smertne boleshni, de so zele hishe pomerle, in tudi dojsti dushnih pastirjov je pomerlo srauno njih skerbnih dopovljenih doshnostih.

Duhovnik je potem zbrane povabil k molitvi za vse žrtve na Irskem in da bi »samogli od Buga sprostiti odvernjenje od naj takih prihodnih nadlog.« (AŽSD Danijel)

Odmev revolucionarnega leta 1848 najdemo tudi v oznanilni knjigi iz Sv. Danijela. Na peto postno nedeljo po binkoštih leta 1849 je župnik oznanil:

O strane Zelovshje Kraljiew. Zesarska visokos nash lubisnivi Zesar so osnanilo so sklenili de se smej drukati ose, so sbolili druge oblastnikje Zesarstva v dunovi

poklzanje in sbiranje Landshafnih gospodov tih nimskih, slovenskih in lashkih desel, potem so poveljo in proshno dovolili soldashno novo od Purgerjev postaviti. Vsaki pometni sposna, de ti davkji, kteri so zolkaj tosej bli, se nemorejo ob enkrat spridelati, rasen shivlenja in premoshenja nevarnosti. Do sehmaj Zesarshko visokost she nezhe nie nobene doshnosti do zehr? Va in drugih oblastnikov spreobrnila, daukje imate rovno taku sdej plazhavati kok ste do sehmaj plazovali. Zesarstvi grundnino, gospodo desetino in kasen, kterigma raboth i.t. Landshaftmi gospodi bojo she sdelali kaku in na ktiro visho bo eden ali drugi davk obolshan. Do tistihmal plazhujete sbeto in skerbno vsaki davk.

Očitno je sporočal, da je prišlo v avstrijskem cesarstvu do pomembnih političnih in gospodarskih sprememb, kot je bila zemljiška odveza, a je vseeno opozoril farane, naj ne nasedajo govoricam, da jim odslej ne bo treba plačevati davkov in dajatev. Oblast bo, tako župnik, našla druge poti, kako priti do tega denarja.

V drugi polovici 19. stoletja so tudi župnije začele vlagati svoj denar v banke oz. hranilnice. Tako je šmihelski župnik 14. marca 1886 faranom razlagal, kako pomembno je, da namenijo še tako majhne darove za cerkvene potrebe, saj župnija ni bila tako premožna, da bi lahko sama vzdrževala cerkvene objekte. Denar je nameraval dati v hranilnico, *sparrkasso*, kakor je zapisal. Očitno so bili župljani takrat še nezaupljivi do hranilnic, saj jih je prosil, naj mu zaupajo, da bo zabeležil vsak najmanjši dar, in bo, potem ko bo denar v hranilnici, vsak faran lahko videl, koliko je imela župnija prihranjenega denarja (DAG Mihael).

Zagotovo je spomladi leta 1887 odmevala prepoved okrajnega glavarstva v Velikovcu, da je prepovedano streljanje z možnarji na veliko soboto in veliko noč. V nedeljo, 25. marca 1887, pa je to prepoved razglasil še šmihelski župnik. Da bi se farani izognili kazenskemu postopku, jim je zapovedal: »Da vbogate, nič ne pomaga vstavljati se – da ne bote imeli sitnosti ali celo tožbe.« (DAG Mihael)

Sklep

Oznanilne knjige so dokument, ki priča, kako so duhovniki župljane, ki so bili v vlogi poslušalcev, obveščali o preteklih in prihajajočih dogodkih. Vsebinsko so podobno strukturirane: najprej je napoved svetih maš in raznih cerkvenih slovesnosti v domači in okoliških župnijah, sledijo povabila k darovanju za uboge in za cerkvene potrebe. Ob državnih praznikih ali dogodkih pa so duhovniki skozi oznanila skušali krepiti ljubezen do domovine. Oznanilne knjige so tako zelo zanimiv medij, sporočilo je temeljilo na pisani besedi oz. rokopisni kulturi, posredovano pa je bilo ustno. Pri oznanilih, podobno kakor pri pridigi in drugih oblikah cerkvenih besedil, se potemtakem povezujeta rokopisna in oralna oblika posredovanja besedil, so neke vrste hibridni medij. Iz njih so ljudje na podeželju izvedeli o dogodkih od blizu in daleč (v cesarstvu).

Viri in literatura

Geistlicher Personalstand der Diozöse Gurk im Jahre 1871 [= Personalstand 1871]. Klagenfurt, 1871.
GRANDA, Stane, 2002: Župnijska oznanilna knjiga kot zgodovinski vir. *Arhivi* 25/1. 97–102.

- Oznanilne bukve za župnijo sv. Mihaela nad Pliberkom 1885–1891 [= DAG Michael]. Arhiv der Diozöse Gurk, številka rokopisa 81.
- Oznanilske bukvice na Suhim 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863 [= DAG Suha]. Arhiv der Diozöse Gurk, številka rokopisa 15.
- Oznanilna knjiga župnije Pliberk 1873–1882 [= DAG Pliberk]. Arhiv der Diozöse Gurk, številka 95.
- Cerkvena oznanila župnije sv. Florjana v Vogrčah 1. 5. 1898–7. 1. 1900 [= DAG Vogrče]. Arhiv der Diozöse Gurk, številka rokopisa 49.
- Oznanilna knjiga 1882–1889 [= AŽK Kotlje]. Arhiv župnije Kotlje, škatla 5.
- Oznanilna knjiga 1861–1867 [= AŽL Libeliče]. Arhiv župnije Libeliče, škatla 11.
- Oznanilna knjiga 1873–1875 [= AŽR Ravne]. Arhiv župnije Ravne, škatla 3.
- Oznanilna knjiga 1848 [= AŽSD Danijel]. Arhiv župnije Sveti Danijel nad Prevaljami, škatla 20.
- Special Ortsrepertorium der im österreichischen Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder, Kärnten [= Ortsrepertorium 1894]. Wien, 1894.